

**Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden suhtautuminen
itäeurooppalaisiin kausityöntekijöihin suomalaisilla maatiloilla vuonna
2020**

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

29.04.2021

Reinikainen Iida

Sisällys

Johdanto	3
1. Kevät – itäeurooppalaisia kaivataan mautilojen pelastajiksi.....	7
1.1. Puuttuvia työntekijöitä ja huolia huoltovarmuudesta.....	7
1.2. Ukraina jättää muun Itä-Euroopan varjoonsa.....	9
1.3. Ajatuksia itäeurooppalaisista- ja suomalaisista työntekijöistä	11
1.4. Poliittiset päättäjät, maatilat ja Euroopan Unioni.	13
2. Kesä – Kirjoittelu itäeurooppalaisista kausityöntekijöistä hiipuu.....	15
2.1. Itäeurooppalaiset kausityöntekijät osana Euroopan Unionin maataloutta.....	17
2.2. Covid-19	18
2.3. Lehdistöllä itäeurooppalaiset hukassa.....	20
Loppulause.....	22
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus -luettelo.....	23

Johdanto

Itäeurooppalaisilla on yllättävän pitkä historia osana Suomen maatalojen kausityövoimaa. Kausityövoiman saapuminen Suomeen ulkomailta on jo muutaman vuosikymmenen ajan ollut erittäin merkittävä voimavara maataloille ja erityisesti niiden tuottavuudelle. Tämän tutkielman ajankohtaiseksi tekee muun muassa koronavirus. Koronavirus oli vuonna 2020 syynä monien asioiden hankaloitumiselle ja niin myös kausityöntekijöiden saamiseksi Suomeen.

Tutkielmassa tarkastelen ja käyn läpi Helsingin sanomien ja Maaseudun tulevaisuuden suhtautumista itäeurooppalaisiin kausityöntekijöihin suomalaisilla maataloilla vuonna 2020. Tutkielman ajallinen rajaus sijoittuu vuoden 2020 kevääseen ja kesään, 2020 maaliskuun alusta 2020 elokuun loppuun. Noiden kuukausien aikana (erityisesti keväällä) oli suurta epävarmuutta siitä, pääsisivätkö kausityöntekijät Itä-Euroopasta ollenkaan Suomeen töihin.

Tarkemmin sanottuna tarkastelen näiden lehtien kirjoittelua ylipäätään aiheeseen liittyen, suosivatko he kenties jotain osapuolta, esimerkiksi maataloja tai niiden tekemiä päätöksiä työvoiman palkkaamisessa. Esiintyikö kirjoittelussa kaikki osapuolet vai jäikö jokin taho kokonaan paitsioon. Ja tärkeänä osana tässä tutkielmassa tarkastellaan myös sitä eroavatko Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden kirjoittelut toisistaan ja jos/kun eroavat, niin minkä verran ja millä tavalla. On myös tärkeää tarkastella lehtien kannanottoa. Otettiin selkeää kantaa itse vai pyrkivätkö he kirjoituksissaan neutraaliin ilmaisuun.

Historiatieteen kannalta tämä tutkielma on merkittävä, sillä vastaavaa tutkimusta ei ole paljoa aikaisemmin tehty. Lehdistöaineistotutkimus on hyvä näkökulma tällaisen aiheen tutkimiselle lehtien suurien levikkien vuoksi, näin ollen lehdistön kirjoituksilla ja julkaisuilla on paljon yleisöä. Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus ovat molemmat perinteikkäitä suomalaisia lehtiä, ja niihin liittyy esimerkiksi vahvasti luottamusta suomalaisten lukijoiden keskuudessa. Erityisesti koronakeväänä vuonna 2020 lehdistöllä oli erittäin suuri rooli tiedonvälittäjänä. Lähdeaineistosta lisää hieman myöhemmin.

Tutkielmaa koskevia kirjoituksia Maaseudun Tulevaisuudelta löytyi 29 kappaletta ja Helsingin Sanomilta 19. Näihin kirjoituksiin sisältyi pääkirjoituksia, tavallisia artikkeleita ja lukijoiden mielipidekirjoituksia. Näiden kirjoitusten pohjalta tämä tutkielma on rakennettu.

Helsingin Sanomat on perustettu vuonna 1889 nimellä Päivälehti.¹ Helsinkiin oli erittäin paljon toivottu uutta puoluekannaltaan suomenmielistä lehteä.² Nykyään Helsingin Sanomat on levikiltään Suomen suurin tilatuin lehti. Päivälehdessä on lehti päässyt pitkälle. Maaseudun Tulevaisuudellakin on pitkä historia suomalaisten keskuudessa, lehti on perustettu vuonna 1916.³ Se on myös toiminut vuodesta 1916 alkaen MTK:n (Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto) pää-äänenkannattajana.⁴ Helsingin Sanomien päätoimittajana tällä hetkellä toimii Kaius Niemi, ja Maaseudun Tulevaisuudella samassa toimessa työskentelee Jouni Kemppainen.

Tärkein käsite tämän tutkielman kannalta on kausityöntekijä. Kausityöntekijä on siirtotyöhenkilö, jonka työssäolo on kausiluontoista ja kestää vain osan vuotta.⁵ Toinen työssä käytettävistä käsitteistä on koronavirus. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen määrittelee viruksen seuraavanlaisesti: *Kiinassa todettiin joulukuussa 2019 keuhkokuume-epidemia, joiden aiheuttajaksi varmistui uusi, aiemmin tuntematon koronavirus, SARS-CoV-2. Uusi koronavirus nimettiin sen sukulaisviruksen, SARS-koronaviruksen mukaisesti. Uuden koronaviruksen aiheuttamaa tautia kutsutaan nimellä COVID-19, joka tulee sanoista corona, virus, disease.*⁶

Tutkielma rakentuu seuraavasti, se alkaa johdannosta ja aiheen pinnallisesta esittelystä. Johdanto tuo esille tutkimuskysymyksen, perustelut tutkimukselle, aiemman mahdollisen tutkimuksen ja lähdeaineiston esittelyn. Johdannossa myös sidotaan tutkielman aiheen merkitys ja ajankohtaisuus nykypäivään ja nykypäivän historiantutkimukselle.

Tutkielma jakautuu kahteen pääluokkaan ja päälukujen alla on vielä alalukuja. Tutkielma etenee kronologisesti maaliskuun alusta elokuun loppuun. Alalukujen käsiteltävät aiheet ovat määräytyneet sen mukaan, mitkä asiat ovat nousseet selkeästi esille keväällä

¹ Helsingin Sanomien historiikki 1889–2012

² Helsingin Sanomien historiikki 1889–2012

³ Museoviraston www-sivut.

⁴ Museoviraston www-sivut.

⁵ Pakolais- ja siirtolaissanasto (Terminfo 1993: 1)

⁶ Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut.

ja kesällä. Keväällä selkeästi nousi esille suomalaiset kausityöntekijät ja heidän hyödyntämisenä itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden korvaajina. Tämän lisäksi toinen nouseva teema oli aiheen ympärillä pyörivät poliittiset päätökset. Kesäkuukausina esille nousivat koronavirus ja itäeurooppalaisten työntekijöiden vähäinen esilletuonti yksilöinä lehtien kirjoituksissa.

Loppulauseessa tuodaan esille vastauksia johdannossa esitettyihin kysymyksiin sekä ajatuksia mahdollisesta lisätutkimuksesta. Pyrin myös loppulauseessa huomioimaan tämän tutkielman hyödyllisyyden. Loppulauseetta seuraa vielä lähde- ja kirjallisuusluettelo.

Tutkimuskirjallisuutena toimii vuonna 2004 painettu Suomen maatalouden historia osa 3 ja vuonna 2012 painettu Helsingin Sanomien ja Päivälehdin historiikki. Tutkielmassa käytin myös komparatiivista metodologiaa, eli vertailua. Lähtökohta tutkielmalle oli se, että tutkielmassa käytettävä lähdeaineisto erosi toisistaan ja, että tutkittavat lehdet painottivat kirjoitteluisaan eri asioita. Oletuksena oli myös, että Maaseudun Tulevaisuus olisi nostanut enemmän yksittäisten maatilojen näkökulmia esille ja Helsingin Sanomat taas olisi kirjoittanut suuremmassa näkökentässä yhteiskunnan kannalta tärkeistä asioista, kuten huoltovarmuudesta.

Suomalaiset maatilat tarvitsevat työvoimaa Suomen ulkopuolelta, sillä suomalaisia työntekijöitä ei alalla ole tarpeeksi. Maanviljely ja ruoantuotanto ovat historian saatossa kehittyneet kovasti, mutta kehityksen mukana tulee aina uusia ongelmia. Muun muassa Euroopan unioni pyrkii jäsenvaltioiden kesken yhtenäiseen maatalouspolitiikkaan.⁷ Yksi kasvava ongelma EU:ssa on kasvava väkiluku. Vuonna 2017 EU:ssa oli 500 miljoonaa kuluttajaa, joten ruoantuotannon on tullut myös toimia tämän kuluttajamäärän vaatiman tahdin mukaan.⁸ Viljelijät ja heidän työnsä kokonaisuudessaan ovat tärkeä tekijä maaseudun elämäntavan ylläpitämisessä kaikkialla EU:ssa.⁹ Viljelijät eivät kuitenkaan yleisesti pysty pyörittämään tilojaan yksin, varsinkin jos niissä pyritään laajaan

⁷ Euroopan komission linjauksia Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta 13.02.2017. *Maatalous: Eurooppa ja viljelijät kumppaneina*, 3

⁸ Euroopan komission linjauksia Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta 13.02.2017. *Maatalous: Eurooppa ja viljelijät kumppaneina*, 3

⁹ Euroopan komission linjauksia Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta 13.02.2017. *Maatalous: Eurooppa ja viljelijät kumppaneina*, 4

elintarviketuotantoon. Tämän vuoksi kausityöntekijöillä, kuten Itä-Euroopasta saapuvilla on hyvin merkittävä rooli Suomen ruoantuotannon huoltovarmuudelle.

Maatilojen keskeinen ongelma ilman ulkomaista työvoimaa olisi niiden elossa pysyminen ja tämä ilmenee myös EU:n yhteisessä maatalouspolitiikan linjauksessa. Linjauksessa todetaan, että huomattava osa nuorista ei pidä maanviljelyä houkuttelevana ammattina, joten tästä syystä viljelijöiden määrä vähenee. Vuonna 2013 vain kuusi prosenttia maataloista oli alle 35-vuotiaiden viljelijöiden omistuksessa ja 31 prosenttia tiloista oli yli 65-vuotiaiden omistuksessa.¹⁰

Tämä tutkielma on merkittävä ja mielenkiintoinen myös siinä suhteessa, että nähdään, miten lehdistö esittelee kirjoituksissaan itäeurooppalaista työvoimaa ja heidän tarpeellisuuttaan suomalaisille maataloille. EU:lta suomalaiset maatilat saavat varmuutta ja avustusta ja tämä avustus on yksi helpottava tekijä sille, että tätä työvoimaa voidaan palkata.

Maatalous on koko Euroopan Unionin alueella katsottuna hyvin laaja kokonaisuus ja sen suuruutta voi välillä olla hankala käsittää ilman puhtaita numeroita ja tilastoja. Tutkielman uskottavuuden kannalta on myös tärkeää tuoda esille, että EU tasolla vuoden 2020 Euroopan komission JRC technical raportin mukaan EU:n maataloustyöntekijät lisääntyivät 68,3 tuhannella EU:n ulkopuolelta tulevalle kausityöntekijällä.¹¹ Kyseessä on siis erittäin laaja ilmiö, joka ilmenee Suomen lisäksi muissakin Euroopan Unionin jäsenmaissa.

¹⁰ Euroopan komission linjauksia Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta 13.02.2017. Maatalous: *Eurooppa ja viljelijät kumppaneina*, 8.

¹¹ Euroopan komission JRC technical report 2020, 4

1. Kevät – itäeurooppalaisia kaivataan maatilojen pelastajiksi

Normaalisti Suomeen on saapunut vuosittain jopa 16 000 kausityöntekijää ulkomailta.¹² 16 000 on erittäin suuri määrä työvoimaa ja vuonna 2020 maatilat ja Suomen valtio saivat kunnolla nähdä, mitä tapahtuu, kun ulkomainen työvoima ei saavukaan. Maaseudun Tulevaisuus tarttui nopeasti kiinni kausityöntekijöiden haasteisiin ja oli heti maaliskuun 2020 lopulla valmiina uutisoimaan asiasta.¹³ Ei ole yllättävää, että Maaseudun tulevaisuus tarttui kiinni kyseiseen aiheeseen. Lehti on kuitenkin erittäin tunnettu maaseudun asioiden uutisoinnista. Helsingin Sanomat liittyi kausityöntekijöistä kirjoitteluun hieman Maaseudun Tulevaisuutta myöhemmin, mutta vain muutaman päivän erolla. Helsingin Sanomien ensimmäinen aihetta käsittelevä kirjoitus oli vuoden 2020 huhtikuun alussa.¹⁴

1.1. Puuttuvia työntekijöitä ja huolia huoltovarmuudesta

Helsingin sanomat lähti huhtikuun alussa lähestymään asiaa alkutuotannon kannalta ja se kyllä näkyi heidän kirjoituksissaan. Helsingin sanomat kirjoitti asiasta muun muassa pääkirjoituksen heti huhtikuun alussa ja siitä paistoi huoli ei vain suomalaisten huoltovarmuuden kannalta, vaan myös suomalaisten tilojen kannalta.¹⁵ Huhtikuun alun pääkirjoituksessa tuotiin myös esille nimenomaisesti Itä-Euroopasta saapuvat kausityöntekijät ja heidän tärkeä asemansa maatiloilla tapahtuvan työn asiantuntijoina.¹⁶

¹² Toni Lehtinen, ”Yli 30 000 on hakenut töitä maataloudesta, marjasadot uhkaavat silti jäädä työvoimapulan takia poikkeuksellisen heikoksi”, art. (HS) 27.04.2020.

¹³ Veikko Niittymaa, ”Vihannes- ja marjatilat varautuvat kauteen kauhunsekaisin tuntein”, art. *Maaseudun tulevaisuus* (MT) 31.03.2020.

¹⁴ Tuomo Pietiläinen, ”Ministeriöt valmiita järjestämään kausityöläisille jopa tilauslentoja ulkomailta – lista kriittisistä työtehtävistä julki”, art. *Helsingin sanomat* (HS) 07.04.2020.

¹⁵ HS:n pääkirjoitustoimitus, ”Maatilat tarvitsevat nopeita ratkaisuja kausityövoimasta”, pääkirjoitus. (HS) 08.04.2020.

¹⁶ HS:n pääkirjoitustoimitus, ”Maatilat tarvitsevat nopeita ratkaisuja kausityövoimasta”, pääkirjoitus. (HS) 08.04.2020.

Maaseudun Tulevaisuuden esille tuomissa asioissa nousi ehkä radikaalimmin esiin asioiden sekainen tilanne ja tietynlainen epä tietoisuus ja avuttomuus.¹⁷ Maaseudun Tulevaisuus aloitti aiheesta kirjoittelun maatilojen näkökulmasta, joka oli odotettavissakin. Maaseudun Tulevaisuus nosti Helsingin Sanomien tavoin esille myös Suomen huoltovarmuuden ja myös jonkin verran poliittisia ongelmia, mutta pääpainopiste tuntui olevan empatiassa maatiloja kohtaan.

Itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden tärkeyttä painotettiin useissa artikkeleissa Helsingin Sanomissa ja Maaseudun Tulevaisuudessa ja Helsingin Sanomat painotti omaa kantaansa vielä lisää pääkirjoituksessa. Helsingin Sanomat toi lehdessään runsaasti esille kausityöntekijöiden puuttumisen epäkohtia ja heidän poissaolostaan syntyviä ongelmia. Helsingin sanomat päätti tuoda myös esille itse tilanomistajien näkökantaa, kuten Maaseudun Tulevaisuus teki muutamia päiviä aikaisemmin.¹⁸

Toukokuussa ilmassa alkoi olla huomattavaa kireyttä monilla eri tahoilla. Ahdinkoa tunsivat varmasti tilat, kotimaihinsa jääneet kausityöntekijät, maa- ja metsätalousministeriö ja monet muut alalla työskentelevät. Ahdinkoa tämä koko kevään tilanne herätti myös Helsingin Sanomien lukijoissa. Helsingin Sanomat julkaisi lukijoiden mielipidekirjoituksia ja toukokuun alussa julkaistiin yksi koskien juuri tätä aihetta. Helsingin Sanomat onnistui maaliskuun ja huhtikuun aikana tuomaan esille itäeurooppalaisen kausityövoiman puuttumisen vakavan tilanteen. Helsingin Sanomien kirjoittelu oli hyvin onnistunutta ja onnistui myös herättämään lukijoita mukaan keskusteluun. Helsingin Sanomien nettilehdessä oli yhdessä toukokuussa julkaistussa artikkelissa jopa 29 kommenttia.¹⁹ Maaliskuun alussa Suomen huoltovarmuudesta oli suuri huoli ruoan osalta ja samaan asiaan palasi myös Helsingin Sanomien lukija. Mietteinä oli muun muassa se tulisiko Suomen pyrkiä vähentämään ruoantuotannon ulkoistamista ulkomaiselle työvoimalle ja olisiko huomattavasti turvallisempaa, jos Suomi voisi ruoantuotannossaan luottaa asioiden järjestymiseen kotimaan sisällä.²⁰

¹⁷ Veikko Niittymaa, "Vihannes- ja marjatilat varautuvat kauteen kauhunsekaisin tuntein", art. (MT) 31.03.2020.

¹⁸ Laura Kukkonen, "Suomen tiloille saapuu tilauslennoilla hätäavuksi 1500 ulkomaista kausityöntekijää, satokauden kohtalo silti epävarma", art. (HS) 16.04.2020.

¹⁹ Paavo Teittinen ja Teemu Muhonen, "Hallitus sopi tuovansa Suomeen 3000 kausityöntekijää lisää, työttömien kannustimia työntekoon parannetaan", art. (HS) 06.05.2020.

²⁰ Katri Salovaara, "Maatalouden heikko vetovoima näkyy koronaviruskriisin keskellä", mielipide. (HS) 05.05.2020.

1.2. Ukraina jättää muun Itä-Euroopan varjoonsa

Kausityöläisistä puhuttaessa on tärkeää tietää, kenestä oikeastaan puhutaan ja kuka on konkreettisesti se henkilö/henkilöt, joka Suomen tiloille tuli työskentelemään. Maaseudun Tulevaisuudella ainakin oli tällainen idea ja lehti päättikin tuoda lukijoille esille sen, minkälainen on keskiverto suomalaiselle maatilalle saapuva kausityöntekijä. Lehden selvityksen mukaan keskiverto kausityöntekijä oli ukrainalainen alle 35-vuotias mies.²¹

Itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden ilmiötä selitti osaltaan Suomessa saatava parempi palkka. Suomessa kausityöntekijä tienasi keskimäärin 1 474 euroa, kun esimerkiksi Ukrainassa samalla työllä olisi tienattu keskimäärin 160 euroa.²² Ero siis oli erittäin huomattava. Maaseudun Tulevaisuus jakoi informaatiota kausityöntekijöistä hyvin avoimesti ja myös runsaasti. Vuonna 2020 maatalojen toiminta oli kriittisessä tilassa ja se varmasti osaltaan vaikutti kausityöntekijöistä uutisoinnin lisääntymiseen. Aihe oli ajankohtainen, mutta Maaseudun Tulevaisuus antoi jutuissaan kuitenkin täysin vilpittömän ja aiheesta välittävän kuvan. Keväällä 2020 oli paljon keskusteluja mahdollisuudesta käyttää suomalaista työvoimaa maataloilla ja siitä syntyi paljon erilaisia mielipiteitä eri tahoille. Maaseudun Tulevaisuus ei siihen liialti tarttunut kiinni kevään 2020 osalta. Painopiste oli vahvasti itäeurooppalaisten ja erityisesti ukrainalaisten työntekijöiden ongelmien ratkaisemisessa.

Maaseudun Tulevaisuus jatkoi huhtikuun lopulle asti vahvasti itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden tärkeyden puolustamista. Lehden koko huhtikuun artikkeleissa käsiteltiin erityisen paljon ukrainalaisia kausityöntekijöitä ja venäläiset, sekä Baltian maista lähtöisin olevat työntekijät jäivät vähemmälle huomiolle. Ukrainasta oli määrä

²¹ Nikke Kinnunen, ”Tyypillinen kausityöntekijä on alle 53-vuotias ukrainalaismies – kausityöläisen palkka on Suomessa hyvä verrattuna lähtömaan tasoon”, art. (MT) 18.04.2020.

²² Nikke Kinnunen, ”Tyypillinen kausityöntekijä on alle 53-vuotias ukrainalaismies – kausityöläisen palkka on Suomessa hyvä verrattuna lähtömaan tasoon”, art. (MT) 18.04.2020.

saapua huomattavasti enemmän työntekijöitä, kuin muista Itä-Euroopan maista. Suuri määrä selittää, miksi Maaseudun Tulevaisuus koki tärkeäksi jatkaa kirjoittelussaan ukrainalaisten esille nostamista.²³

Toukokuussa 2020 elettiin maatilojen kannalta hyvin merkityksellistä aikaa. Toukokuu oli se kuukausi, jolloin määrittyi riittääkö työvoima taimien istuttamiseen ja saadaanko työt todella käyntiin. Muun muassa Ukrainasta kausityöntekijöitä kuitenkin päästettiin lähtemään huomattavasti enemmän, kuin mitä alkutilanteessa oli tarkoitus. Helsingin Sanomat nosti hyvin esille Suomen tarpeiden lisäksi myös Ukrainan valtion tarpeita.²⁴

Ukraina nousi selvästi esille Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden kirjoituksissa toistuvasti. Ymmärrettävästi se oli lehdistölle lähderikas aihe luoda sisältöä. Ukrainan hallitus antoi luvan työntekijöiden saapumiselle Suomeen niillä ehdoin, että työntekijöille luvattiin vähintään kolmen kuukauden työsopimus, terveydenhuolto ja asianmukainen palkka.²⁵

Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden välinen kiulu koskien Ukrainan esille nostamista oli aika kapea. Helsingin Sanomat kertoi ukrainalaisten kausityöntekijöiden saapumisesta Suomeen Maaseudun Tulevaisuuden kautta, tämä ilmenee Helsingin Sanomien kirjoituksesta.²⁶ Helsingin Sanomien toiminta nosti esille ajatuksia koskien Maaseudun Tulevaisuuden ja Helsingin Sanomien välistä vuorovaikutusta. Toisen lehden kautta viestin välittäminen vähensi mielikuvaa kilpailusta. Lehdistö ei siis vain pyrkinyt olemaan ensimmäinen tiedonvälittäjä, vaan esille nostettiin tärkeitä uutiskynnyksen ylittäviä asioita. Ukrainan hallitus antoi luvan työntekijöiden saapumiselle Suomeen niillä ehdoin, että työntekijöille taattiin vähintään kolmen kuukauden työsopimus, terveydenhuolto ja asianmukainen palkka.²⁷

²³ Jukka Koivula, ”Monilla tiloilla on hätä, kun kausityöntekijät jäävät Ukrainaan – ”Maatalouden kausityövoimasta pitäisi keskustella myös Venäjän ja Baltian maiden kanssa”, art. (MT) 28.04.2020.

²⁴ Paavo Teittinen ja Teemu Muhonen, ”Hallitus sopi tuovansa Suomeen 3000 kausityöntekijää lisää, työttömien kannustimia työntekoon parannetaan”, art. (HS) 06.05.2020.

²⁵ STT, ”MT: Ukrainalaiset pääsevät sittenkin kausitöihin ulkomaille, kunhan tietyt ehdot täyttyvät”, art. (HS) 02.05.2020.

²⁶ STT, ”MT: Ukrainalaiset pääsevät sittenkin kausitöihin ulkomaille, kunhan tietyt ehdot täyttyvät”, art. (HS) 02.05.2020.

²⁷ STT, ”MT: Ukrainalaiset pääsevät sittenkin kausitöihin ulkomaille, kunhan tietyt ehdot täyttyvät”, art. (HS) 02.05.2020.

1.3. Ajatuksia itäeurooppalaisista- ja suomalaisista työntekijöistä

Suomen maataloudessa alkoi jatkosodan jälkeen 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla tapahtumaan muutosta. Suomessa monilla pienperhetiloilla oli toimintaa eri sukupolvien aikoina ja tuolloin 1940-luvun lopulla pienperhetilallisia oli vielä huomattavissa määrin.²⁸ Pienperhetiloja oli olemassa, mutta silti jo tuolloin alkoi nuorisolla, kuten entisillä rintamamiehillä kaupunkiin muuttaminen houkuttelemaan ja monet päätyivätkin kaupunkeihin asumaan.²⁹ Perinteiset maatilat, joita oli pyöritetty perheen voimin ja vastuita siirretty aina seuraavalle sukupolvelle kokivat siis suuren kolauksen nuorison lähtiessä kaupunkiin. Erityisen massiivisen tästä ilmiöstä teki se, että poismuuttajat olivat suurien ikäluokkien edustajia, joten muuttajien määrä oli huomattava.³⁰

Muutos maatalouden rakenteeseen alkoi siis 1940- ja 1950-luvuilla ja näistä vuosista vuoteen 2020 on kerennyt tapahtua paljon. Erityisesti 1960-luku oli merkittävintä aikaa maatalouden rakennemuutosten kannalta. Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus molemmat keskittyivät itäeurooppalaisen kausityövoiman esille nostamiseen näiden vuosikymmenien takaa alkaneiden muutosten vuoksi. Tilanne olisi voinut olla keväällä 2020 huomattavasti erilainen, jos suuret ikäluokat olisivatkin jääneet synnyinsijoilleen.

Helsingin Sanomat ei huhtikuun lopulla keskittynyt niin intensiivisesti ongelmaan itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden puuttumisesta, vaan esille nousi jo mahdollisuuksia kotimaisen työvoiman palkkaamisesta. Helsingin Sanomien lähestyminen kotimaiseen työvoimaan ei ollut suinkaan liian aikainen tai liian vähättelevä ulkomaista työvoimaa kohtaan. Ajallisesti kyseessä oli huhtikuun loppu ja tuolloin työvoiman saamiselle oli jo kova kiire. Suurimmilla osaa tiloista taimien istuttaminen aloitettiin toukokuussa ja aloittamisessa oli poikkeuksellisen paljon hidastavia tekijöitä. jopa niillä tiloilla, jonne saapui työvoimaa ulkomailta. Kaikki ulkomailta saapuvat

²⁸ Markkola 2004, 138.

²⁹ Markkola 2004, 136.

³⁰ Markkola 2004, 136.

työntekijät joutuivat ensin Suomen päässä kahden viikon karanteeniin, joten se esti työn välitöntä aloittamista.³¹

Huhtikuussa 2020 Maaseudun Tulevaisuus toi esille, että suomalaisilla oli valmiutta lähteä maataloustöihin esimerkiksi marjatilaille. Muun muassa sivustolla maatilalla.fi töistä kiinnostuneita oli jopa 7 000 suomalaista.³² Mahdollisilla työllistävillä tiloilla vaikutti kuitenkin olevan työvoimapulaa, vaikka työntekijöitä olisi ollut saatavilla. Tällainen tilanne on hyvä esimerkki siitä, kuinka pitkälle suomalainen maatalous on muuttunut sotien jälkeisistä vuosista. Pariskunnat ja perheet saattavat vielä olla tilanomistajia, mutta työvoimaa halutaan perhepiirin ulkopuolelta. Kaikkia tiloja tämä ei tietenkään koske, mutta monilla suurilla tiloilla tilanne on varmasti tällainen.

Helsingin Sanomat julkaisi huhtikuussa mielipidekirjoituksen koskien suomalaista työvoimaa tiloilla. Kirjoituksen mukaan kesätöittä jääneet nuoret tulisi ohjata maataloilta töihin. Kirjoitus on hyvin glorifioitu ja siinä viitataan, muun muassa talvisotaan seuraavanlaisesti: ”105 päivää päättäväistä asennetta riittänee nytkin.”³³

Monilla suomalaisilla on usein tapana palata ajatuksissaan talvisodan henkeen ja monia asioita verrataan talvisodassa taistelleiden tai muuten mukana olleiden ihmisten sinnikkyuteen ja selviytymiseen. Tavallaan tätä Helsingin Sanomien julkaisemaa mielipidekirjoitusta voidaan siis pitää aika ennalta-arvattavana ja asiaan kuuluvana suomalaisen kulttuurin ilmentymänä. Kevään osalta Maaseudun Tulevaisuus ei mitään näin dramaattisen sävyistä kirjoitusta julkaissut, kuitenkin myös heiltä löytyy lukijakirjoitus huhtikuulta. Kirjoituksessa keskitytään nimenomaan kotimaiseen työvoimaan puuttuvien itäeurooppalaisten työntekijöiden korvaajina.³⁴

Suomalainen työvoima vaikuttaisi olleen pienesti esillä maaliskuusta toukokuuhun. Lukijoiden mielipidekirjoituksissa ehkä vähän vahvemmin, Helsingin Sanomien ja Maaseudun Tulevaisuuden omat kirjoitukset omaavat neutraalimman sävyn. Isoimpana

³¹ Toni Lehtinen, ”Yli 30 000 on hakenut töitä maataloudesta, marjasadot uhkaavat silti jäädä työvoimapulan takia poikkeuksellisen heikoksi”, art. (HS) 27.04.2020.

³² Toni Lehtinen, ”Yli 30 000 on hakenut töitä maataloudesta, marjasadot uhkaavat jäädä silti työvoimapulan takia poikkeuksellisen heikoksi”, art. (HS) 27.04.2020.

³³ Heikki Valtonen, ”Kesätyötä vaille jääneet nuoret on ohjattava töihin kotimaisen maatalouden pariin”, mielipide. (HS) 05.04.2020.

³⁴ Jouko Tikkanen, ”Peltotöille koronan takia väliaikainen verovapaus”, mielipide. (MT) 03.04.2020.

lehdet vaikuttivat tuoneet esille sen, että ensin tilat itse huusivat apua ja sitten kun suomalaiset olivat valmiita työtalkoisiin, niin tätä apua ei otettukaan vastaan. Tästä herääkin ajatus siitä, että onko suomalainen maatalous kasvanut irti kotimaisuudesta ja luotosta suomalaiseen työjälkeen. Kelpaako enää vain ulkomainen työvoima ja erityisesti itäeurooppalainen.

1.4. Poliittiset päättäjät, maatilat ja Euroopan Unioni.

Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus toivat molemmat osaltaan esille Suomen valtion ja hallituksen osaa maatalouden kentällä. Maatalous on pitkälti ollut kiinnittynyt poliittisiin päätöksiin Suomen sisällä, mutta Suomen liittyessä Euroopan Unioniin vuonna 1995 alkoivat myös Euroopan Unionin yhteiset säädökset vaikuttamaan Suomen maatalojen toimintaan ja toimivuuteen. Itseäni liikaa toistelematta tuon ilmi vielä johdannossakin mainitsemani seikan Euroopan Unionin pyrkimyksistä yhtenäiseen maatalouspolitiikkaan.³⁵

Maaseudun Tulevaisuudessa Suomen hallinto oli myös keväällä 2020 vahvasti esillä. Yhdessä kirjoituksessa huhtikuun alussa muun muassa kerrottiin ministeriöiden tekemistä listauksista koskien, niitä akuutteja töitä, joihin olisi pitänyt saada kausityöntekijöitä kiireisellä aikataululla. Tällaisia töitä olivat muun muassa eläintuotanto ja kasvituotannon välttämättömät työt avomaalla ja kasvihuoneissa.³⁶ Maaseudun tulevaisuus ei tuo esille juurikaan kritiikkiä hallitusta tai ministeriöitä kohtaan. Tämän suhteen lehti oli aika neutraali.

Helsingin Sanomissa kirjoitettiin melkein samanlaisilla ajatuksilla, kuin Maaseudun Tulevaisuudessa. Mitään suuria mielipiteitä tai ajatuksia ei lehden puolesta noussut esille. Huhtikuun loppupuolella Helsingin Sanomat kirjoitti maatalousministeri Jari Lepän puheenvuorosta eduskunnan kyselytunnilla. Lepän mukaan oli mahdollista, että Ukrainasta saapuisi kone täynnä kausityöntekijöitä vielä samana päivänä (23.04.2020).

³⁵ Euroopan komission linjauksia Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta 13.02.2017. *Maatalous: Eurooppa ja viljelijät kumppaneina*, 3

³⁶ Hanna Lensu, ”Ministeriöt listasivat huoltovarmuuden kannalta akuutit työt, joihin on pakko saada ulkomaista työvoimaa”, art. (MT) 07.04.2020.

Varmaksi Leppä ei asiaa kuitenkaan voinut todeta. Leppä sanoi myös suoraan, että jos kone ei pääsekään lähtemään, niin Suomen päässä asialle ei voida tehdä mitään.³⁷

Muun muassa European Labour Law journal (ELLJ) julkaisussa vuodelta 2017 on todettu, että kausityöntekijöiden tulisi Euroopan Unionin jäsenmaissa saada tasavertaista kohtelua kyseisen jäsenmaan asukkaiden kanssa.³⁸ Kausityöhön ja sen tekijöihin ei suhtauduta vakavasti vain maakohtaisesti, vaan sitä myös valvotaan Euroopan Unionin yhteisellä tasolla. Euroopan Unionin yhteisistä kausityöntekijöitä koskevista asioista päätettiin myös vuonna 2010 Euroopan komission tekemässä ehdotuksessa, niin, että kausityöntekijöiden työnantajien olisi erinäisten todisteiden avulla näytettävä, että heidän tarjoama majoituksensa kausityöntekijöille olisi asiallinen.³⁹

Euroopan komission säädöksiin liittyen Maaseudun Tulevaisuudessa kirjoiteltiin asiaa koskevasti huhtikuun lopulla. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton MTK:n puheenjohtajaa Juha Marttilaa oli haastateltu koskien liian alhaista palkanmaksua kausityöntekijöille. Huhuja oli ollut liikkeellä jopa kolmen euron tuntipalkasta. Marttila kuitenkin vakuuttaen kertoi tällaiset huhut juuri niiksi, eli huhuiksi.⁴⁰ Maaseudun Tulevaisuus ei sen koommin asiaan tarttunut uudestaan

³⁷ Elina Kervinen, ”Maatalousministeri Leppä: Ensimmäiset maatalouden kausityöntekijät saattavat saapua Ukrainasta Suomeen jo tänään”, art. (HS) 23.04.2020.

³⁸ Margarite Helena Zoetewij-Turhan, European Labour Law Journal 2017, 28–44.

³⁹ Euroopan komissio, Brussels, 13.7.2010 COM (2010) 379 final: *In order to prevent exploitation and protect the safety and health of third-country seasonal workers, legal provisions applying to working conditions are clearly defined. Also, employers are required to provide evidence that the seasonal worker will have EN 6 EN appropriate accommodation during his/her stay and that provision is made for facilitation of complaints.*

⁴⁰ STT, ”Suomeen on tullut tähän mennessä noin 460 ulkomaalaista maatalouden käsityöläistä, minimitavoitteena oli 1 500 työläistä” art. (MT) 27.04.2020.

2. Kesä – Kirjoittelu itäeurooppalaisista kausityöntekijöistä hiipuu

Maaseudun Tulevaisuuden kesäkuu tutkielman aiheen tiimoilta alkoi huomattavan kipakkaan sävyyn. Lehti julkaisi mielipidekirjoituksen, jossa närkästynyt kirjoittaja kertoi yrittäneensä hakea kahdelle maahanmuuttajataustaiselle pojalle tiloilta kesätöitä. Kirjoittaja ihmetteli kovasti mikseivät pojat kelvanneet, vaikka työntekijöistä oli pulaa.⁴¹ Kirjoitus oli jollain tapaa maatiloja haastava kirjoitus. Helsingin Sanomat julkaisi keväällä paljon kirjoituksia koskien maatilojen työvoimapulaa, joten lehtien oli myös aiheellista tuoda esille työvoimapulaa hiertänyt kääntöpuoli. Monilla itäeurooppalaisilla kausityöntekijöillä oli usean vuoden kokemus samalla tilalla työskentelystä ja tilan omistajien oli ehkä hankala asennoitua siihen, että uutta ja tuntematonta työvoimaa olisi pitänyt palkata. Mielipidekirjoituksen kirjoittaja myös antoi tiloille moitteita siitä, että eivätkö muut kuin ukrainalaiset kykene tiloilla tehtäviin töihin. Suomen maatalous oli useita vuosia jo aikaisemminkin saanut työvoiman ulkomailta, mutta valikoitiinko työntekijät vähän turhan tarkasti kansallisuuden perusteella. Lehdistö nosti artikkeleissaan paljon esille ukrainalaisten asiantuntijuutta ja sai tilanteen ehkä näyttämään vähän siltä, että maatiloilla työntekijöiden kansallisuus kertoi jo itsessään paljon työntekijöiden työkyvykkyydestä.⁴²

Helsingin Sanomissa kirjoitettiin kesäkuussa useista samoista asioista Maaseudun Tulevaisuuden kanssa. Helsingin Sanomat julkaisi mielipidekirjoituksen, joka sekkin oli närkästyksen täyttämä. Kausityöntekijöiden ympärille selvästi alkoi kesällä muodostua keskustelua, joka ei välttämättä ollut positiivista. Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksessa kirjoittaja erityisesti ihmetteli, miksi ukrainalaisia pidetään erityisen kelpaavina maataloustöihin.⁴³ Läpi kesän ja jo myös keväällä lehdistössä nousi uudestaan ja uudestaan esille ukrainalaisten esille tuonti, muiden kansallisuuksien ylitse.

⁴¹ Kimmo Harju, "Kausityöntekijöitä oli tarjolla" mielipide. (MT) 10.06.2020.

⁴² Kimmo Harju, "Kausityöntekijöitä oli tarjolla" mielipide. (MT) 10.06.2020.

⁴³ Ulla Siljander, "Rakentuuko Suomen omavaraisuus ukrainalaisella halpatyöllä?" mielipide. (HS) 17.06.2020.

Heinäkuussa Maaseudun Tulevaisuus julkaisi kirjoituksensa lomassa kuvan, jossa esiintyi ukrainalaisia kausityöntekijöitä. Kuvaan oli merkattu työntekijöiden nimet. Lehti oli myös haastatellut kyseisen tilan omistajaa, mutta ei kausityöntekijöitä.⁴⁴

Itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden tarina vuonna 2020 painottui pitkälti kevääseen. Kesällä suurimmista ongelmista, kuten istuttamisesta oli jo päästy yli ja taimet olivat tiloilla maassa. Kesäkuukausina monilla tiloilla lähti käyntiin sadonkorjuu. Esimerkiksi vihannestiloilla sadonkorjuu on hyvin voinut alkaa juhannuksen jälkeen ja jatkaa elokuun lopulle, tilan istutushehtaareista riippuen. Sadonkorjuun aikana ja sen jälkeen tiloilla on myös täytynyt tapahtua pakkausta, kun tilaukset ovat lähteneet kohti kauppoja ja muita asiakkaita. Esimerkiksi vihannestiloilla tuotteet on tullut tarkistaa ennen niiden varsinaista pakkaamista ja lähettämistä.

Vuosi 2020 oli uudenlainen suomalaisille maataloille. Maatilat kohtasivat kriisin, jossa heiltä puuttui tarvittava työvoima. Kesä meni loppujen lopuksi onnistuneesti, mutta alkoiko tiloilla mahdollisesti jonkinlainen rakennemuutos. Kesäkuukausina tiloilla työskenteli itäeurooppalaisia työntekijöitä tuttuun tapaan, mutta mukana oli myös kotimaasta palkattua väkeä. Olisiko mahdollista, että jotkut tiloista olisivatkin huomanneet olleensa halukkaita lisäämään seuraaville vuosille suomalaisten työntekijöiden määrää? Olisiko maatalojen kesä voinut laukaista uuden rakennemuutoksen tiloilla 1900-luvun tapaan.⁴⁵

1960-luvulla tuli voimaan verouudistus, jossa tilojen lannoitekustannukset, väkirehut ja koneinvestoinnit tulivat vähennyskelpoisiksi.⁴⁶ Kyse on kahdesta täysin erilaisesta muutoksesta. Työvoima suurella tilalla on kuitenkin erittäin merkittävä ja ratkaiseva tekijä, joten siinä tapahtuvaa huomattavaa muutosta voidaan pitää rakennemuutoksena.

Lehdistöllä oli kesäkuukausina yllättävän vähän sanottavaa monestakin aiheesta. Korona oli esillä, mutta muuten tilat alkoivat jäädä vähän pimentoon. Lehdistön kirjoittaminen itäeurooppalaisista ja Suomen maataloista oli selkeästi hiipumaan päin. Suomalaiset tilat kokivat työpulakriisin ja siitä keväällä molemmat lehdet uutisoivat hyvin aktiivisesti, mutta kesän saapuessa lehtien aiheeseen puuttuminen ei ollut enää yhtä aktiivista.

⁴⁴ Jukka Koivula, "Maatalouden kausityövoiman tilanne Suomessa on palautunut lähelle normaalia: "Kaikkien vaikeuksien jälkeen tilanne näyttää nyt hyvältä" art. (MT) 10.07.2020.

⁴⁵ Vihinen 2004, 255.

⁴⁶ Vihinen 2004, 256.

2.1. Itäeurooppalaiset kausityöntekijät osana Euroopan Unionin maataloutta

Itäeurooppalaiset kausityöntekijät eivät saavu vuosittain vain Suomeen, vaan myös laajasti muihin Euroopan Unionin valtioihin. Euroopan Unioni toteuttaa pääasiallisesti yhtenäistä maatalouspolitiikkaa ja sitä on toteutettu jo 1960-luvulta alkaen.⁴⁷ Kyseessä on siis jo aika lailla perinteikäs politiikan harjoittaminen jäsenvaltioiden keskuudessa ja varaa itsenäisille päätöksille ei kauheasti ole. Joihinkin maataloutta koskeviin säädöksiin Suomessa voidaan kuitenkin puuttua ilman EU tasolle menemistä. Maa- ja metsätaloustuottajain liiton MTK:n mukaan Suomessa ei voida päättää suorien tukien asetusten soveltamisesta, mutta uusien asetusten valmisteluvaiheessa Suomella on mahdollista vaikuttaa siihen, kuinka uudet mahdolliset säädökset vaikuttavat maan sisällä.⁴⁸

Euroopan parlamentissa on todettu, että kaikissa EU:n jäsenvaltioissa kausityöntekijöitä tulee kohdella tasavertaisina jäsenvaltion kansalaisten kanssa.⁴⁹ EU:ssa on kuitenkin myös huomioitu, että tämä ei aina välttämättä toteudu. Jälleen sääntöjen kehykset ovat kaikille samat, mutta varsinainen toteutus on jokaisella jäsenmaalla omansa. EU:n tasolta ei siis tapahdu kovin tarkkaa valvontaa muun muassa kausityöntekijöiden asumisolosta maassa, johon he saapuvat töitä tekemään.⁵⁰ Tällaiset EU:lta tulevat säädökset ovat tärkeitä myös Suomessa työskenteleville itäeurooppalaisille kausityöntekijöille, sillä nämä yhteiset pelisäännöt tasavertaisuudesta pätevät myös Suomessa. Lehdistön puolelta ei kesällä 2020 tullut esille mitään, mikä viittaisi kausityöntekijöiden huonoon kohteluun muun muassa asumisen suhteen

⁴⁷ Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton [www-sivut](#).

⁴⁸ Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton [www-sivut](#).

⁴⁹ European Parliamentary Research Service, Migrant seasonal workers in the European agricultural sector 2021.

⁵⁰ European Parliamentary Research Service, Migrant seasonal workers in the European agricultural sector 2021.

2.2. Covid-19

Heinäkuussa 2020 ongelmaksi tiloilla alkoi muodostua koronavirus. Keväällä lehdistö kirjoitteli kausityöntekijöiden karanteeneista, mutta tartuntoja ei pahemmin ilmennyt. Heinäkuussa tilanne oli jo toinen. Muun muassa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alueella oli todettu 9 korona positiivista ja 80 työntekijää oli joutunut karanteeniin.⁵¹ Helsingin Sanomat otti pikaisella aikataululla terveydenhuollon asiantuntijoiden näkökulman ja mietteet esille. Muun muassa Helsingin Sanomien kirjoituksissa esiintyi terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) terveysturvallisuusosaston johtaja Mika Salminen.⁵² Salmisen mukaan koronavirus tartuntojen leviäminen oli otettu hyvin huomioon hallituksen tehdessä päätöstä kausityöntekijöiden pääsystä Suomeen.⁵³

Maaseudun Tulevaisuus toi myös esille heinäkuussa Päijät-Hämeen koronatartunnat.⁵⁴ Maaseudun Tulevaisuuden lähestyminen aiheeseen oli erilainen, kuin Helsingin Sanomien. Maaseudun Tulevaisuus keskittyi asiaan vähän yksityiskohtaisemmin ottaen huomioon tehohoitoon joutuneen työntekijän. Helsingin Sanomat toi esille laajemman katastrofin ainekset, kertoessaan jopa 80 ihmisen olleen karanteenissa.⁵⁵

Heinäkuussa asiat alkoivat tiloilla etenemään Päijät-Hämeen koronatartunnoista huolimatta. Lehdistö ei enää keskittynyt puuttuviin työntekijöihin ja enemmän keskityttiin siihen, että kausityöntekijöitä pääsi tulemaan, vaikka määrä olikin normaalia pienempi.⁵⁶ Kesäkuukausina tilanne tiloilla oli huomattavasti positiivisempi, kuin mitä keväällä monilla tahoilla pelättiin. Tiloilla töistä siis selvittiin huomattavasti pienemmällä työntekijä määrällä aikaisempiin vuosiin verrattuna.

⁵¹ Pihla Loula, ”Yhdeksällä maatalouden kausityöntekijällä todettu koronavirustartunta Päijät-Hämeessä – karanteenissa noin 80 ihmistä”, art. (HS) 13.07.2020.

⁵² Pihla Loula, ”Kun Suomi avautuu, meidän täytyy tottua siihen, että tällaisia epidemiaryppäitä tulee”, sanoo THL:n Mika Salminen ulkomaalaisten työntekijöiden tartunnoista, art. (HS) 13.07.2020.

⁵³ Pihla Loula, ”Kun Suomi avautuu, meidän täytyy tottua siihen, että tällaisia epidemiaryppäitä tulee”, sanoo THL:n Mika Salminen ulkomaalaisten työntekijöiden tartunnoista, art. (HS) 13.07.2020.

⁵⁴ Anniina Liimatainen, ”ESS: Yksi koronan saaneista maatalojen kausityöntekijöistä tehooidossa Päijät-Hämeessä” art. (MT) 13.07.2020.

⁵⁵ Pihla Loula, ”Kun Suomi avautuu, meidän täytyy tottua siihen, että tällaisia epidemiaryppäitä tulee”, sanoo THL:n Mika Salminen ulkomaalaisten työntekijöiden tartunnoista, art. (HS) 13.07.2020.

⁵⁶ STT, ”Jo 8 700 EU:n ulkopuolista työntekijää saanut luvan kausityöhön Suomessa” art. (MT) 18.06.2020.

Selvisivätkö suomalaiset tilat kesästä 2020 yllättävän vähällä? Päijät-Hämeen koronatartuntoja ja altistumisia lukuun ottamatta Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus eivät tuoneet esille muita itäeurooppalaisiin kohdistuneita korona tilanteita. Helsingin Sanomat kertoi elokuun lopulla Intiasta saapuneesta kausityöntekijä ryhmästä, joista yhdellä oli positiivinen koronatartunta.⁵⁷ Muun muassa Saksassa tilanne oli aivan toinen Suomeen verrattuna heinäkuun lopulla. Maaseudun Tulevaisuus nosti kiinnostavasti esille myös Saksan tilanteen. Ulkomailla tapahtuvien asioiden esille nostaminen lisäsi osaltaan Maaseudun Tulevaisuuden monipuolisuutta. Ulkomaan asioiden uutisointi saattoi myös olla hyödyksi uuden yleisön tavoittelussa ja modernisoida lehteä.⁵⁸ Maaseudun Tulevaisuus toimi yhtä modernilla tasolla, kuin Helsingin Sanomat, mutta sen maine oli edelleen vähän vanhoillisempi.

Koronapandemia oli kesään 2020 mennessä kerennyt olla valloillaan jo useamman kuukauden. Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus nostivat esille tärkeitä tapauksia koskien itäeurooppalaisiin kausityöntekijöihin kohdistuneita koronavirustartuntoja. Tapausten käsittely jäi pintapuoliseksi, kyseessä oli ehkä enemmän faktojen omaista listausta.

Ehkä lehdistö alkoi kyllästyä kausityöntekijä aiheeseen, kun kesällä tilanne oli jo huomattavasti rauhallisempi. Suuret uutiset ja havainnot oli jo kevään aikana saatu yleisön silmille. Koronasta myös kirjoiteltiin paljon muutenkin kuin vain maatilojen koronatilanteesta, joten ehkä nämä muut paikat ja tapahtumat ovat olleet lehdistölle kannattavampaa kerrottavaa. Lehdillä on kuitenkin lukijoita ja lehtien tulee pyrkiä julkaisemaan kirjoituksia, jotka ovat kannattavia heidän levikilleen. Maaseudun Tulevaisuuden lukijoita tosin voisi juuri luulla erityisesti kiinnostavan maatilojen tilanne ja erityisesti kesällä 2020. Koronan vähäinen esilletuonti oli mielenkiintoista, koska korona kuitenkin oli koko ajan läsnä taustalla.

⁵⁷ Roosa Welling, ”Intiasta saapuneet marjanpoimijat matkustivat kolmella junalla Helsingistä Kolariin, joukossa oli yksi koronapositiivinen – ”Tässä on edellytykset isoonkin altistumiseen”. art. 22.08.2020.

⁵⁸ Anniina Liimatainen, ”Koronavirus ryöpsähti kurkkutilalla Saksassa: Vartijat estävät liki 500 ihmisen poistumisen tilalta, tartuntoja jo 174” art. (MT) 28.07.2020.

2.3. Lehdistöllä itäeurooppalaiset hukassa

Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus jättivät ilmoille suuren ihmetyksen ja kysymyksen siitä, että missä olivat kovasti mainostetut itäeurooppalaiset kausityöntekijät. Heinäkuussa Maaseudun Tulevaisuus oli haastatellut tilanomistajaa Vihdin Nummelassa hänen kausityöntekijöidensä tilanteesta: *"Vähäsen viivästyti kausityövoiman saapuminen ja sen takia hoitotehtävät, kuten rikkaruohon kitkentä, alkoi kärsiä. Nyt on kuitenkin päästy normaaliin työvoiman määrään, ja kaikki rullaa normaalisti"* – Näin tilanomistaja Pentti Laitinen kommentoi Maaseudun Tulevaisuudelle omaa tilannettaan.⁵⁹ Saman artikkelin yhteydessä MTK:n työvoimapalvelun asiantuntija Kati Kuula oli kommentoinut Maaseudun Tulevaisuudelle seuraavanlaisesti: *"Keskimäärin tiloilla on tällä hetkellä se määrä kausityövoimaa kuin tarvitaan. Tilanne oli monilla tiloilla hyvin haasteellinen vielä alkukesästä, mutta nyt ollaan jo lähellä normaalia. Kaikkien vaikeuksien jälkeen tilanne näyttää nyt hyvältä"*⁶⁰

Kysymykset oli nimenomaan lehden puolesta esitetty työnantajalle ja kolmannen osapuolen asiantuntijalle. Suhtauduttiinko kausityöntekijöihin enemmän yhtenäisenä kasvottomana massana, kuin yksilöinä. Jokainen kausityöntekijä oli varmasti työllistävän tilan omistajalle hyvin tärkeä töiden tekemisen kannalta, mutta oliko työnantajan ja kausityöntekijän välillä kuitenkin huomattavaa etäisyyttä. Maaseudun Tulevaisuuden julkaisema Laitisen haastattelu loi hieman etäisen tunnelman työnantajien ja työntekijöiden välille.⁶¹

Helsingin Sanomat nosti muun muassa esille lukijan mielipidekirjoituksen, jossa hän oli varsin närkästynyt itäeurooppalaisiin kausityöntekijöihin ja heidän hehkuttamiseensa. Samaisessa mielipidekirjoituksessa nostettiin myös esille rahakysymys, halusivatko tilat itselleen ulkomaista työvoimaa sen halpuuden takia. Kirjoituksessa oli syyttävä sävy.

⁵⁹ Jukka Koivula, "Maatalouden kausityövoiman tilanne Suomessa on palautunut lähelle normaalia: "Kaikkien vaikeuksien jälkeen tilanne näyttää nyt hyvältä" art. (MT) 10.07.2020.

⁶⁰ Jukka Koivula, "Maatalouden kausityövoiman tilanne Suomessa on palautunut lähelle normaalia: "Kaikkien vaikeuksien jälkeen tilanne näyttää nyt hyvältä" art. (MT) 10.07.2020.

⁶¹ Jukka Koivula, "Maatalouden kausityövoiman tilanne Suomessa on palautunut lähelle normaalia: "Kaikkien vaikeuksien jälkeen tilanne näyttää nyt hyvältä" art. (MT) 10.07.2020.

Helsingin Sanomien kannalta tällainen julkaisu osoittaa, että haastavia ja kipakkoja mielipiteitä tarvittiin keskustelun syntymiseksi.⁶²

Lehdistön vähentynyt uutisointi koskien itäeurooppalaisia kausityöntekijöitä oli myös osaltaan järkevä vapaan ja neutraalin median toimintatapa. Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus eivät ole kuitenkaan velvoitettuja uutisoimaan jokaisesta kausityöntekijästä erikseen. Maatilojen työntekijäpula oli kokonaisuudessaan laaja ja moniosainen kriisitilanne ja asiassa oli paljon huomioitavaa.

Lehdistöllä oli oiva mahdollisuus ottaa enemmän selvää itäeurooppalaisten kohtelusta tiloilla. Ei sillä, että olisi ollut mitään skandaalimaisia löytöjä, vaan lehdistö olisi voinut toiminnallaan näyttää hyviä puolia ja tuoda esille sen, kuinka hyvin suomalaisilla tiloilla ulkomailta saapuvien kausityöntekijöiden turvallisuudesta pidetään huolta. Tietysti ilman näyttöä on vaikea faktaksi sanoa, että olivatko kohtelu ja käytännöt turvallisuussäädösten mukaisia tiloilla. Tällaisten asioiden vaihtoehtoinen tarkastelu olisi kuitenkin myös ollut lehdistölle mahdollinen.

⁶² Ulla Siljander, ”Rakentuuko Suomen omavaraisuus ukrainalaisella halpatyöllä?” mielipide. (HS) 17.06.2020.

Loppulause

Suomalaisilla maatiloilla työskentelevät itäeurooppalaiset kausityöntekijät herättivät monenlaisia tunteita monilla eri tahoilla. Vuoden 2020 kevät ja kesä olivat jonkinlaista tunteiden vuoristorataa. Ajoittain läpi kevään ja kesän erityisesti mielipidekirjoituksissa tuli esille tietynlaista tyytymättömyyttä tilojen toimintaa kohtaan. Tarjolla oli muun muassa useita suomalaisia työnhakijoita, mutta silti monet tilat haikailivat itäeurooppalaisten perään. Onko yleinen ajatus suomalaisten talvisodan hengestä todella kuollut, jos suomalainen ei enää kelvannut alkutuotannon työntekijäksi.

Helsingin Sanomat ja Maaseudun Tulevaisuus toivat esille useita näkökulmia ja heidän puoleltaan ei ollut minkäänlaista peittelyä tai mustamaalaamista. Lehdistö onnistui antamaan tarpeellisen laajan kuvauksen kevään ja kesän tapahtumaketjusta. Molempien lehtien linjaukset olivat melko samanlaisia ja molemmat nostivat samoja teemoja esille. Lähestymistavat saattoivat olla hieman erilaisia, mutta pääsääntöisesti lehdet olivat keskenään samalla aaltopituudella. Molemmilla lehdillä oli myös laajemman tason tarkastelua, kuin myös esimerkiksi yksittäisten tilojen huomioimista. Ainoa suuri puuttuva asia oli nimenomaisesti itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden näkökulman esille tuonti.

. Lehdet antoivat reilusti tilaa lukijoiden mielipiteille, ja lehdistöllä vaikutti olevan ajatus keskustelun herättämisestä. Suomen ruoantuotannon huoltovarmuus ja maatilojen toiminta ei jokapäiväisesti ole esillä ja nyt kriisin tapahtuessa lehdistöllä oli oiva tilaisuus tuoda ongelmat julki.

Tämä tutkielma on avannut osaltaan itäeurooppalaisten kausityöntekijöiden ympärillä pyöriviä ajatuksia ja asioita ja tästä olisi ehdottomasti monia mahdollisuuksia ammentaa vielä lisää tutkimusta erilaisista näkökulmista. Esimerkiksi voisi tarkastella muita Euroopan Unionin jäsenvaltioita Suomen lisäksi. Tässä tutkielmassa tarkastelin lehdistön kirjoittelua itäeurooppalaisista kausityöntekijöistä ja se oli yksi näkökulma heidän tarinaansa, mutta näkökulmia tarvitaan ehdottomasti lisää.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus -luettelo

I Painetut lähteet

Helsingin Sanomat 2020

Maaseudun Tulevaisuus 2020

Euroopan komission linjauksia Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta 13.02.2017.
Maatalous: Eurooppa ja viljelijät kumppaneina.

Euroopan komission JRC technical report 2020

Margarite Helena Zoetewij-Turhan, *European Labour Law Journal* 2017, 28–44.

Euroopan komissio, Brussels, 13.7.2010 COM (2010) 379 final.

European Parliamentary Research Service, *Migrant seasonal workers in the European agricultural sector 2021*

II Tutkimuskirjallisuus

Markkola, Pirjo 2004: *Suomen maatalouden historia osa 3*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Hankimo, Heikki, Kolari, Kirsi, Lehtovirta, Päivi 2012: *Helsingin Sanomien ja Päivälehdien historiikki vuodesta 1889*. Hansaprint Oy. Helsinki.

III Painamattomat lähteet

”Maaseudun Tulevaisuus” Museovirasto.fi -sivusto. <https://www.museovirasto.fi/>
(Luettu 10.04.2021)

”Koronavirus covid-19” Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. thl.fi -sivusto. <https://thl.fi/>
(Luettu 10.04.2021)

Pakolais- ja siirtolaissanasto (Terminfo 1993: 1) TEPA-termipankki. Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma – sanastokeskus TSK. <https://termipankki.fi/>
(Luettu 10.04.2021)

”Maatalouspolitiikka” Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto. MTK.fi -sivusto. <https://www.mtk.fi/> (Luettu 10.04.2021)

